

KS. MICHAŁ GROCHOWNIA

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

AGNIESZKA ROMANKO

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM
„URZĄD BISKUPA RZYMU
W SŁUŻBIE JEDNOŚCI KOŚCIOŁA”
Kraków, 17 listopada 2011

Instytut Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie zorganizował 17 listopada 2011 r. w auli Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej – celem uczczenia bł. Jana Pawła II – międzynarodowe sympozjum nt. „Urząd Biskupa Rzymu w służbie jedności Kościoła”.

Konferencja składała się z dwóch sesji. W pierwszej wygłoszono trzy, w drugiej – dwa referaty.

W ramach otwarcia ks. prof. dr. hab. Józef Krzywda CM – dyrektor IPK UPJPII odczytał słowo kard. Stanisława Dziwisza – Wielkiego Kanclerza UPJPII – skierowane do uczestników konferencji. Kard. S. Dziwisz przekazał pozdrowienie dla wszystkich obecnych oraz słowa wdzięczności za podjęcie tego tematu. Wyraził swoje zadowolenie z faktu, iż poprzez naukową dyskusję kanoniści chcą upamiętnić pontyfikat bł. Jana Pawła II.

Następnie głos zabrał ks. dr hab. Arkadiusz Baron, prof. UPJPII – prorektor. Podziękował gościom za podjęcie trudu przygotowania sympozjum. Wyrazy wdzięczności skierował w sposób szczególny do kard. Pétera Erdö – prymasa Węgier, abpa Celestino Migliore – nuncjusza apostolskiego w Polsce, bpa Krzysztofa Nitkiewicza – biskupa diecezji sandomierskiej, ks. prof. dra hab. Józefa Krukowskiego – prezesa Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, ks. dra hab. Piotra Majera – kanclerza, ks. dra Piotra Krocza, a także ks. prof. Józefa Krzywdy. Prorektor podkreślił, iż podjęta tematyka stanowi jeden z ważniejszych problemów współczesnych chrześcijan. Zwrócił uwagę, aby nie dopuścić do błędnego postrzegania Kościoła o charakterze globalnym. Nawiązał do listu apostolskiego Jana Pawła II *Novo Millennio Ineunte* do biskupów, duchowieństwa i wiernych na zakończenie wielkiego jubileuszu roku 2000, w którym papież prosił, aby na nowo przemyśleć sprawy związane z władzą Kościoła.

Dyrektor IPK UPJPII oficjalnie powitał wszystkich przybyłych na konferencję. Podkreślił, iż w celu wypełnienia woli papieża Jana Pawła II, zostały zaproszone osoby, które były naoznaczonymi świadkami jego pontyfikatu. Jeszcze raz skierował słowa powitania do kard. Pétera Erdö za jego przybycie i podjęcie się wygłoszenia

referatu dotyczącego władzy Biskupa Rzymu. Ksiądz Profesor zwracając się do abpa C. Migliore, zaznaczył, iż w jego osobie wyrażona zostaje cześć Ojcu świętemu Benedyktowi XVI.

Sesji pierwszej przewodniczył ks. prof. J. Krukowski, który skierował słowo okolicznościowe do uczestników sympozjum.

Pierwszy referat wygłosił kard. P. Erdö na temat „Władza Biskupa Rzymskiego w ujęciu historyczno-prawnym”. Na wstępie Kardynał podkreślił, iż poza Kodeksem Prawa Kanonicznego z 1983 r. uzasadnione jest odwołanie się również do prawa katolickich Kościołów wschodnich, a w sposób szczególny do innych możliwości praktycznego sprawowania prymatu. Wystąpienie kard. Erdö składało się z dwóch części. Pierwsza dotyczyła zasady prymatu i jej sformułowania technicznego w prawie kanonicznym. Prelegent zwrócił uwagę na różne aspekty posłannictwa Biskupa Rzymu, takie jak honorowa procedencja, prymat jurysdykcyjny czy charyzmat nieomyślności. Jakkolwiek, obowiązujące prawo kanoniczne ukazuje przede wszystkim urząd Biskupa Rzymu jako prymat władzy rządzenia (kan. 129 § 1 KPK/83). Wyraźny opis urzędu papieża zawarty jest natomiast w kan. 331 KPK/83, który ma swoje źródło w doktrynie Soboru Watykańskiego II.

Druga część referatu kard. P. Erdö stanowiła analizę kan. 331 KPK/83. Autor omówił przymioty władzy Biskupa Rzymu, która jest najwyższa (nie jest podporządkowana żadnej władzy ludzkiej), pełna (cała władza, jaką Chrystus chciał dać Kościołowi), bezpośrednia (sprawowana zarówno wobec poszczególnego wiernego, jak i konkretnego Kościoła partykularnego bez jakiegokolwiek zezwolenia) i powszechna (w aspekcie osobistym i materialnym). Kardynał konkludując podkreślił, iż traktując o władzy Biskupa Rzymu, należy mieć na myśli „stały i fundamentalny element ustroju Kościoła”, a zmiany w ciągu dziejów dotyczące tej tematyki ukazują zdolność Kościoła do odnajdywania nowych rozwiązań instytucjonalnych.

„Rola Kościoła partykularnego w procedurze mianowania biskupów przez papieża” była przedmiotem drugiego referatu, wygłoszonego przez abpa C. Migliore. Prelegent przypomniał, iż procedura mianowania biskupów podlegała ustawicznemu rozwojowi. Na początku XIX wieku na około 600 biskupów w świecie tylko 27 mianowanych zostało bezpośrednio przez papieża. Na mocy KPK/1917 biskupi byli mianowani w sposób nieskrępowany przez Biskupa Rzymu. Sobór Watykański II potwierdził ogólne zasady dotyczące nominacji biskupów przez papieża. Takie rozwiązanie miało na celu przeciwdziałanie jakiegokolwiek ingerencji władzy świeckiej w wybór biskupów.

Uczestnictwo Kościoła partykularnego w procedurze mianowania biskupów przez Biskupa Rzymu określone jest w specjalnych normach, które zostały przeanalizowane przez Komisję specjalnie w tym celu powołaną w 1998 r. Nuncjusz zwrócił szczególną uwagę na konieczność prowadzonych konsultacji, w których biorą udział nie tylko biskupi, ale również świeccy. Swoje opinie przekazują w formie ankiety, której treść zostaje objęta tajemnicą (*sub Secreta Pontificio* – pod Sekretem Papieskim).

Trzeci referat, pt. „Prymat papieski a zakres autonomii zebrań biskupów”, wygłosił bp K. Nitkiewicz. Autor swoją wypowiedź rozpoczął od istoty znaczenia synodów partykularnych (plenarnych i prowincjonalnych), stanowiących wyraz kolegialności Episkopatu danego terytorium. Biskup dodał, iż synod taki wymaga apro-

baty Stolicy Apostolskiej. Prelegent – w kontekście prymatu Biskupa Rzymu – przypomniał notę wyjaśniającą Papieskiej Rady Tekstów Prawnych z 28 kwietnia 2006 r. dotyczącą „Natury prawnej oraz zakresu *recognitio* Stolicy Apostolskiej”. Podkreślił, iż zgodność prawa powszechnego z prawem partykularnym gwarantuje *recognitio* Stolicy Apostolskiej.

Na zakończenie pierwszej sesji ks. prof. Krukowski podziękował prelegentom za wygłoszenie referatów, a następnie otworzył dyskusję, która dotyczyła w szczególności następujących wątków tematycznych. Abp Migliore na pytanie prof. Krukowskiego dotyczące konsekwencji złamania tajemnicy, jaką opatrzony jest kwestionariusz dotyczący postępowania przy nominacji biskupów, odpowiedział, iż przede wszystkim jest to grzech, jakkolwiek konsekwencje prawne również znajdują zastosowanie w takiej sytuacji. Ks. prof. W. Góralski zapytał o naturę prawną *recognitio*. Bp Nitkiewicz, odpowiadając na to pytanie, określił *recognitio* jako „przejrzanie” i „rewizję” (interwencje). Dodał, iż rewizję zakłada również *aprobatio*. Ks. prof. T. Rozkrut zapytał, jak wyjaśnić fakt, że Biskup Rzymu nie jest wybierany przez Kolegium Biskupów, a przez Kolegium Kardynałów. Prelegent odpowiedział, że nie ma takiej racji, aby Kolegium Biskupów zostało włączone do elektorów.

Drugiej sesji przewodniczył ks. prof. Józef Wroceński – dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Pierwszy referat w sesji drugiej wygłosił ks. dr hab. P. Majer nt. „Wybór Biskupa Rzymskiego w perspektywie jedności Kościoła”. Na wstępie prelegent wymienił trzy elementy procedury wyboru papieża, które ukazują jedność w Kościele: powierzenie wyboru Biskupa Rzymu Kolegium Kardynalskiemu, większość głosów wymagana do tego wyboru, a także duchowy wymiar konklawe.

„Prawo do wyboru papieża wysuwa się na pierwszy plan i jawi się jako najważniejsze spośród uprawnień kardynałów” – stwierdził autor. Podkreślił ponadto fakt umiejscowienia przez prawodawcę kodeksowego tego uprawnienia w definicji Kolegium Kardynalskiego, zawartej w kan. 349 KPK/83. Jedność Kościoła zostaje potwierdzona koniecznością uzyskania większości kwalifikowanej dwóch trzecich głosów do ważności wyboru Biskupa Rzymu. Większość kwalifikowana została bowiem przywrócona na mocy motu proprio papieża Benedykta XVI *Constitutione apostolica*, promulgowanego 11 czerwca 2007 r. Następnie prelegent zwrócił szczególną uwagę uczestników sympozjum na wymiar religijny konklawe, który nie może zostać pominięty. Zdaniem autora, znaczenie to podkreślają również normy Konstytucji apostolskiej *Universi Dominici Gregis*, a wśród nich zachęta do jednomyślnego trwania całego Kościoła na modlitwie w łączności z kardynałami elektorami.

Ostatni referat, pt. „Czy można rozdzielić prymat nauczania od prymatu jurysdykcji? Perspektywa ekumeniczna”, wygłosił ks. dr P. Kroczek. Autor podkreślił, iż konkluzja rozważań ma być „odpowiedzią katolicką, lecz ujętą z perspektywy ekumenicznej”, natomiast odpowiedź ta będzie poszukiwana metodą św. Tomasza z Akwinu. Prelegent w pierwszej kolejności przytoczył argumenty twierdzące (na podstawie poglądów filozoficznych, teologii luterańskiej i teologii katolickiej), iż rozdzielenie prymatu nauczania od prymatu jurysdykcji jest możliwe. Przeciwwstawił im racje zaprzeczające takiemu stanowisku, prezentując kontrargumenty, wśród

których m.in. odwołał się do teologii katolickiej, w której z punktu widzenia dogmatycznego nie jest możliwe rozdzielenie prymatu nauczania od prymatu jurysdykcji. Konkludując, prelegent odpowiedział na postawione w tytule swojego wystąpienia pytanie przecząco. Rozdział prymatu nauczania od prymatu jurysdykcji jest niemożliwy z punktu widzenia katolickiego. Jedynym sposobem jest dalsze teologiczne poszukiwanie w zakresie interpretacji dogmatu o prymacie papieskim uchwalonego na Soborze Watykańskim I. „Kierunki tych badań mogą iść w kierunku pragnienia realizacji jedności chrześcijaństwa” – dodał. Pełna jedność – zdaniem Księdza Doktora – wymaga „wspólnego uznania powszechnej posługi kościelnej”, a Kościół katolicki upatruje ją w posłudze prymatu Biskupa Rzymu.

Po wystąpieniach prelegentów, przewodniczący drugiej sesji zaprosił uczestników konferencji do dyskusji na temat zagadnień poruszanych w referatach. Pytania dotyczyły zarówno kwestii teoretycznych, jak i praktycznych.

Na zakończenie dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego UPJPII, ks. prof. J. Krzywda dokonał podsumowania obrad i zamknięcia sympozjum, podziękował prelegentom za wygłoszenie referatów, a pozostałym uczestnikom za owocne obrady. Konferencja zakończyła się wspólnym obiadem.